

До НАУЧНОТО ЖУРИ,
назначено със Заповед № 730/ 20. 10. 2023 г.
на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър”

РЕЦЕНЗИЯ

**от Антон Тонев Гиргинов, професор, дюн,
пенсионер, ORCID 0000-0002-6223-7316**

ПОЧИТАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ,

Въз основа на посочената по-горе заповед съм определен за член на научно жури и бях избран за външен рецензент в конкурса за заемане на академичната длъжност „ПРОФЕСОР“ по професионално направление 3.6. Право (Наказателно право), обявен от ВСУ “Черноризец Храбър“ в ДВ, бр. 72 от 22.08.2023 г.

Кандидат: доц. д-р Юлиана Младенова Матеева

I. Конкурсът за заемане на академичната длъжност „професор“ по 3.6.Право, специалност Наказателно право, е обявен за нуждите на катедра „Наказателноправни науки“ към Юридическия факултет при ВСУ “Черноризец Храбър“. За участие в конкурса са подадени документи от единствен кандидат – доц. д-р Юлиана Младенова Матеева.

От представените документи е видно, че кандидатът отговаря напълно на установените за участие в конкурса изисквания, предвидени в ЗРАСРБ (чл. 2б, ал. 2 и 3, чл. 29), в Правилника за неговото приложение (чл. 60), и приложимите подзаконови нормативни актове на ВСУ “Черноризец Храбър“. Процедурата по конкурса е спазена.

II. Доц. Юлиана Матеева е завършила специалност „Право“ в Юридическия факултет на Технически университет-Варна през 2001

година. През 2007 г., след успешна защита на докторска дисертация пред СНС към ВАК, ѝ е присъдена образователната и научна степен „доктор“ по специалност „Наказателно право“. От 2001 г. до 2010 година Юлиана Матеева заема последователно длъжностите ‘асистент’, ‘старши асистент’ и ‘главен асистент’ в ТУ-Варна. През 2010 г. започва работи като главен асистент във ВСУ ”Черноризец Храбър”. От 2011 г. заема академичната длъжност „доцент“ към катедра „Правни науки“, като в периода 2012-2020 г. е неин ръководител.

От 2007 година Юлиана Матеева работи и в Правно-историческия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“, а в периода от 2020-2023 г., е гост-преподавател в УНСС-София. За отбелязване е и това, че доц. Матеева участва в авторския колектив на издадения през 2022 г. учебник по Наказателно право – обща част, под общата редакция на проф. Румен Марков. Подготвила е една глава – за освобождаването от наказателна отговорност. Осъществила е и множество мобилности по програма Еразъм в периода от 2007 г. до настоящата 2023 година; участвала е в различни международни проекти, включително като национален координатор.

Юлиана Матеева работи още като адвокат е към Адвокатски колектив-Варна и членува в Съюза на учените - клон Варна. Тя е също така дългогодишен екзаминатор в държавни изпитни комисии по наказателноправни науки, член е и на конкурсни комисии за избор на магистрати към ВСС и експерт към НАОА.

Справката с цитиранията сочи на 40 забелязани позовавания на различни трудове на доц. Матеева. Публикациите ѝ включват общо: три монографии, едната е защитеният дисертационен труд, три учебни пособия, две от тях са в съавторство, както и тридесет и четири статии. Кандидатът представя за участие в конкурса единадесет от своите публикации, а именно: една монография - хабилитационен труд в

настоящата процедура, и десет статии. Те изпълват минималните национални изисквания за ‘професор’ по чл. 2б (2) и чл. 4 (1) от ЗРАСРБ.

Приемам всички тях за рецензиране. Някоя от статиите не повтаря изцяло постановки, залегнали в хабилитационния труд. Там, където има известно тематично застъпване, статиите демонстрират значимо развитие на първоначалните възгледи. Представените от доц. Матеева публикации показват нейните разнопосочни търсения в областта на наказателното право. Интересите ѝ не се изчерпват с наказателно-правните проблеми на посегателствата срещу човешкия генофонд – предметът на нейния хабилитационен труд. В останалите свои публикации тя разглежда немалко други въпроси от общата и от особената част на наказателното право. В научните си изследвания доц. Матеева се позовава коректно на авторите, писали по темата. Няма основания да се мисли за каквото и да е плагиатство.

Справката с наукометричните показатели на кандидата показва следните стойности: по показател А тя има 50 т. (при минимум 50 т.), по показател В – 100 т. (при минимум 100 т.), по показател Г – 100 т. (при минимум 100 т. за П. Н. 3.б.), по показател Д – 110 т. (при минимум 100 т.), а по показател Е – 166 т. (при минимум 100 т.) или общо 526 т. (при минимум от 450 т.) Тези данни също налагат извода, че научната продукция на кандидата изпълва минималните национални изисквания по ЗРАСРБ и Правилника за прилагането му относно научното звание, за което кандидатства.

III. Учебно-педагогическата дейност на кандидата включва повече от 22 години успешен преподавателски стаж в Юридическия факултет на ТУ-Варна, а впоследствие и понастоящем - в Юридическия факултет ВСУ, където кандидатства сега за професор. Доц. Матеева участва активно в учебния процес. Тя изнася лекционни курсове по наказателно право –

обща част и наказателно право – особена част, за студентите от специалност „Право“ и за студентите от специалност „Противодействие на престъпността и опазване на обществения ред“. Отделно от това четете и лекции по учебната дисциплина „международно наказателно право“ за студентите от специалност „Право“. Нейната лекционна заетост ѝ осигурява необходимото учебно натоварване. За изминалата 2022-23 учебна година, например, доц. Матеева е имала 420 часа лекционна заетост (приравнена на упражнения) при норматив 360 часа.

IV. Най-голямо внимание с оглед научните приноси на кандидата заслужава представеният за участие в конкурса монографичен труд. Той е първото цялостно изследване у нас, посветено на биомедицинските посегателства срещу човешкия генофонд. Монографията е озаглавена "Престъпления срещу човешкия генофонд. Биомедицински аспекти". Нейният обем е от 168 страници. Структурирана е в увод, две глави и заключение. Научният апарат обхваща повече от сто източника на кирилица и латиница, както и интернет ресурси. Позоваванията под линия са 212.

Темата на монографията е изключително актуална. Тя е значима не само от юридическа, но и от социална гледна точка. От опазването на човешкия генофонд зависи нормалното развитие на цялото човечество. Това налага ползването и закрилата на човешкия генофонд да бъдат надеждно регулирани, включително със средствата на наказателното право.

Друго достойнство на монографията е подходящо избраната структурата и метод на изследване на бъдещите като цяло престъпления срещу човешкия генофонд. Правилно и обосновано са очертани обекта и системата на тези посегателства (с. 47 - 53). Разгледани са последователно и техните основните групи, а именно - престъпленията срещу генетичната

уникалност на човека, престъпленията срещу части от човешкото тяло, престъпленията срещу човешкия ембрион и останалите престъпления срещу човешкия генофонд. (с. 54 - 133). Освен неизбежният тук интердисциплинарен подход, широко и успешно е използван и сравнително-правният метод. Той е особено необходим за разбирането на изследваните посегателства срещу човешкия генофонд. Те засягат значими интереси навсякъде по света, заради което са вече криминализирани в немалко държави (с. с. 39-40, 53, 71-72, 76-77, 108-110 и други).

На успешното ползване на сравнително-правния метод се дължи и основният принос на хабилизационния труд. Приносът му се заключава в това, че не просто споменава вече познатите на други държави престъпления срещу човешкия генофонд. След като се разкрива значителната обществена опасност и укоримост на тези деяния, заедно с особеностите им в българските условия, убедително се отстоява в труда тезата, че санкционирането на повечето от тях само по административен ред няма да е достатъчно. За успешното опазване на обществените отношения от тези посегателства е нужна и наказателно-правна санкция (с. с. 38-39, 42-43, 74, 110-111 и др).

Заслужава внимание също така непосредствената практическа полза от труда. Той подпомага успешната криминализация на посегателствата срещу човешкия генофонд. За всяко от тях доц. Матеева проектира законов състав, след което предлага и криминализиращ го текст за НК (с. 147 - 152). Интересно и обосновано е накрая и предложението за нов конституционен текст. Предназначението му е да гарантира със силата на Конституцията генетичната уникалност на гражданите, възвеждайки я в едно от основните им права в съвременните условия на резки промени и значими технологични нововъведения (с. 71).

Правя и две критични бележки. Първо, на с. 30 – 31 от монографията се разисква въпросът за криминализацията на посегателствата срещу

човешкия генофонд. Критериите за тяхната криминализация се изчерпават в текста на монографията с достатъчно високата им обществена опасност и аморалността им. Известно е обаче, че тези два критерия не са достатъчни за криминализация; има и други наложени се критерии. Задължително се имат предвид още приемливостта на наказателната репресия за населението и нейната практическа осъществимост [ефективността ѝ] по отношение на тези посегателства. Тези критерии също трябва да се изследват и да се обоснове изпълването им, когато става дума за криминализацията на които и да е деяния, включително на посегателствата срещу човешкия генофонд. Това е важно за да се разбере защо наказателната санкция ще е по-сполучлива от административната и за да се избегне свръхкриминализация в днешните условия, когато разкриването и доказването на много престъпления става все по-трудоемко и трудно. Впрочем това е проблем, който доц. Юлиана Матеева сама констатира на с. 20 от своя труд.

Второ, на с. 35 от монографията пише, че с Конвенцията за правата на човека и биомедицината *“категорично се забранява създаване на човешки ембриони с научноизследователска цел”*. На следващата страница са изброени и ред други забрани, предвидени в Конвенцията. Забраните не са ясно разграничени от вътрешното ни право. Създава се впечатлението, че тези забрани имат непосредствено правно действие у нас. Това обаче не е така в случая. Конвенциите, които засягат наказателноправни въпроси, не въвеждат пряко приложими забрани. Ролята на такива конвенции е да задължат всяка от държавите-участнички, каквато е и България, да възпроизведе предвидените забрани в своето вътрешно право. Посочената Конвенция не прави изключение. Задължението за възпроизвеждане във вътрешното право се предвижда изрично с нейния чл. 1, ал. 2. Това задължение е видно и от точка 20 на официалния Обяснителен доклад към Конвенцията. Конвенциите от този род имат непосредствено действие

главно когато уреждат въпроси на човешките права и на международното правно сътрудничество.

Дължа все пак да отбележа, че тези и други възможни бележки не разколебават общата ми положителна оценка на представения от кандидата хабилитационен труд. Бих й препоръчал да продължи да работи със същото усърдие и творческа енергия и в бъдеще.

V. Сред останалите представени публикации заслужава да се посочи най-напред статията „Законодателна техника за очертаване на престъпния субект“. Тя има подчертано приносен характер. В нея се изяснява категорията привидно общ субект, която дотогава не е била разглеждана и класифицирана теоретически. В други две свои статии доц. Матеева проследява и нейното историческо развитие. Публикацията на кандидата, озаглавена „У нас се декриминализира само когато е безопасно или се решават въпроси, пряко засягащи политиците“, представлява становище по Конституционно дело от 2021 година. Излагат се убедителни аргументи в подкрепа на искането на Главния прокурор за обявяване на противоконституционност на текстовете по ал. 1 и ал. 2 на член 329 от НК. Статията „Относно Законопроекта за изменение и допълнение на чл. 63 от Наказателния кодекс“ е по повод да се инициират промени в наказателноправния режим на непълнолетните и по-точно - за определяне на наказанията им. Доц. Матеева основателно критикува замислените изменения и допълнения.

Нямам критични бележки по представените статии. Бих похвалил автора за тяхното разнообразие, задълбоченост и практическа полза.

VI. Научните трудове на кандидата съдържат оригинални научни и научно-приложни приноси, добросъвестно отразени в изискуемата по закон справка. Нямам съмнение, че всички те са резултат на нейни лични творчески търсения. Похвална е насочеността й към въпроси, по които у

нас липсват научни изследвания. Използваният език е ясен и научен; доц. Матеева борави свободно с правната терминология.

Имам непосредствени впечатления доц. Юлиана Матеева. Те са още от времето, когато тя защити докторската си дисертация пред СНС по правни науки към ВАК. Бях рецензент на нейната дисертация. Следях с интерес възходящото ѝ научното развитие през годините. Впечатленията, които имам, потвърждават крайния ми положителен извод за нейните научни умения и наличието на качества да заемане академичната длъжност "професор" по наказателно право.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Въз основа на констатациите, които направих, оценявам безусловно положително цялостната учебно-преподавателска и научно-изследователска работа на кандидата Юлиана Младенова Матеева. Намирам, че тя удовлетворява напълно на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за неговото прилагане за заемане на длъжността „ПРОФЕСОР“. С оглед на това ще гласувам положително за нейния избор. Убедено препоръчвам на научното жури, чийто член съм, да предложи на Научния съвет при Юридическия факултет на ВСУ “Черноризец Храбър“ да избере доц. д-р Юлиана Младенова Матеева на академичната длъжност „ПРОФЕСОР“ по обявения от ВСУ “Черноризец Храбър“ конкурс по професионално направление 3.6. Право – специалност Наказателно право.

17. 11. 2023 г.

гр. Варна

Рецензент: _____

/проф. д.ю.н. Антон Гиргинов/